

Egy értékelés margójára

VISSZHANG - LII. évfolyam 22. szám, 2008. május 30.

Straub Dániel tollából az [Élet és Irodalom 19. számában](#) elemzés jelent meg a Strasbourgi Emberi Jogi Bíróság (a továbbiakban: a Bíróság) első tizenhat, Baka András fémjelezte "magyar" évéről. A cikket nagy érdeklődéssel vettem a kezembe, és csalódva tettem le. A tanulmány ugyanis rendkívül sok pontatlanságot, tárgyi tévedést tartalmaz, illetve számos hiányossága egyszerűen alkalmatlanná teszi, hogy elfogadható szintű értékelése legyen a Bíróság első magyar korszakának.

Jelen írásban kizárólag a tévedések, pontatlanságok feltárására szorítkozom. Célom mindösszesen az, hogy bemutassam azokat a konkrétumokat, amelyek hiányoznak a tanulmányból, és amelyek nélkül a Bíróság magyar vonatkozású első 16 évét érdemben értékelni biztosan nem lehet. Nem foglalkozom ezért a cikk egyéb részeivel, csak a magyar ügyekre vonatkozó szakasszal.

Az első szembeötlő pontatlanság, hogy Straub Dániel 2007. december 31-ig tartó időszakkal számol. Amennyiben viszont az értékelés apropója Baka András mandátumának lejárta, úgy 2008. január 31-éig (az első magyar bíró megbízatása ugyanis ezen a napon járt le) kellett volna vizsgálni a magyar ügyeket. A hiányzó egy hónapban ugyanis még hat magyar döntés született. Ráadásul e döntések között található az alább ismertetendő Csősz v. Magyarország ügy, amely a második nagy, a tisztességes eljáráshoz való jogot elemző döntése volt a Bíróságnak Magyarország ellen a polgári eljárásokkal kapcsolatban. A tanulmányban ráadásul tévesen szerepel a Magyarország ellen hozott ítéletek száma is: az nem 116, hanem 121.

Az igazi probléma azonban az, hogy a szerző nem ismeri az összes döntést. Mi több, minthogy a magyar ügyek kapcsán az úgynevezett határozatokról szót sem ejt, félrevezeti az olvasót. Mivel ez a tanulmány legfőbb hiányossága, járjuk alaposabban körül ezt a témát.

A Bíróság kétfajta döntést hoz: határozatokat (decision) és ítéleteket (judgment). Az előbbiekben a panasz elfogadhatóságáról, az utóbbiakban az ügy érdeméről dönt a testület. A határozatok tehát a beadványok formai szempontú vizsgálatával foglalkoznak. Az Emberi Jogok Európai Egyezménye ugyanis (a továbbiakban az Egyezmény) objektív kritériumokat határoz meg, amelyek be nem tartása a panasz érdemi vizsgálat nélküli elutasításához vezet. (Ilyen szabály például, hogy a Bírósághoz csak az összes hazai hatékony jogorvoslat kimerítése után lehet fordulni.) Igen ám, de az elfogadhatósági szabályok között szerepel az is, hogy a panasz ne legyen "nyilvánvalóan megalapozatlan" (manifestly ill-founded).

A terjedelmi korlátok miatt nincs lehetőség a kérdés részletesebb elemzésére, ezért pusztán leszögezem a tényt: a nyilvánvalóan megalapozatlanként, határozati formában elutasított panaszok valójában sokszor érdemi döntést takarnak, melyek érvrendszere és felépítése is majdhogynem azonos az ítéletekével. Éppen ezért súlyos hiba volt kihagyni az elemzésből számos határozatot, mert nagy jelentőségű ügyekről döntött bennük a Bíróság, ismét hangsúlyozom, érdemben. Mielőtt ezeket a hiányolt eseteket bemutatnám, a rend kedvéért először kanyarodjunk vissza a hiányzó ítéletekhez.

Straub Dániel ugyanis nem ismeri/ismerteti az összes releváns magyar ítéletet sem. Egyet kell értenem azon megállapításával, hogy a magyar ítéletek meglehetősen egyhangúak, túlnyomó többségük az eljárás elhúzódsával kapcsolatos. (Azt azonban hozzá kell fűzni, hogy az "unalmasság" nem a Bíróság hibája, hiszen a testület hozott anyagból dolgozik. Ha nem érkeznek érdekes, nagy jelentőségű - és nem utolsósorban megfelelően előkészített - panaszok, márpedig Magyarországra egyelőre ez jellemző, nem lesz "érdekes" a magyar esetjog sem... Arról nem is beszélve, hogy egy unalmasan hosszú peres eljárás

vagy előzetes letartóztatás élet-halál kérdése a panaszosnak.)

Ugyanakkor az "izgalmas" ügyek felsorolásából fájdalmasan hiányzik pár eset. Miért nem ejt szót a szerző az APEH Üldözötteinek Szövetsége v. Magyarország ügyéről? A panasz az Egyezmény 6. cikkének sérelmét állította. Az ügy azzal zárult, hogy a Bíróság megállapította az Egyezmény megsértését, mivel az eljáró hazai bíróságok előbb adták ki az APEH-nek egy bírósági határozat szövegét, mint arról a panaszost értesítették volna, valamint nem értesítették őket az APEH elnökének és a legfőbb ügyésznek az ügybe történő beavatkozásáról. Jelenleg ez az egyetlen olyan ítélete a Bíróságnak Magyarország tekintetében, amelyben az eljárás méltánytalan voltát megállapította polgári ügyekben, ezért vita nélkül jelentősnek tekinthető.

A fentebb már említett Csősz-ügyben a panaszos azt sérelmezte, hogy orvosi műhibaperekben, így az övében is, a Legfelsőbb Bíróság egy olyan szakértői testület véleményére hagyatkozik túlnyomó részben, amely orvosokból áll és ezért nyilvánvalóan nem tekinthető elfogulatlannak. A Bíróság nem állapított meg egyezményisértést, mondván, hogy az ügy jellegéből adódóan a bíróságok nem tudnak nem orvosi szakvéleményre támaszkodni. Minthogy az eljárás egyéb szempontból méltányosnak volt tekinthető, a panaszos egyezményes jogai nem sérültek.

Ha már a szerző által szimplán unalmasnak titulált 6. cikknél tartunk, megért volna egy misét a Csikós-ügy is. A Bíróság ebben az ügyben kimondta, hogy a másodfokú büntető-eljárásban nem lehet in camera ítélezni, ha az ügy érdeméről is döntés születik. A Bíróság továbbá abban a kérdésben is először foglalt állást, hogy az alkotmányjogi panasz hatékony jogorvoslatnak tekinthető-e. Szintén a 6. cikk témakörében a büntető igazságszolgáltatás egyezmény-konformitásával foglalkozott a Dallos-ügy, nevezetesen a vád tárgyává tett cselekmény eljárás közbeni átminősítésével. Straub Dániel erre az esetre sem vesztegetett egy szót sem.

Nagyon hiányzik az ítéletek közül a Barta-ügy. Ennek az esetnek a tárgya az Egyezmény kínzást és embertelen bánásmódot tilalmazó 3. cikke volt. A panaszos azt állította, hogy egy rendőr intézkedése során bántalmazta. A Bíróság nem látta bizonyítottnak a bántalmazás tényét, de a nyomozás hiányosságai miatt, hasonlóan a Kmetty-ügyhöz, elmarasztalta Magyarországot.

Mint azt fentebb kifejtettem, az ítéletek csak a jéghegy csúcsát mutatják. Rengeteg olyan határozat van, amelyek ismerete nélkülözhetetlen. A teljesség igénye nélkül pár példa. (A pontosság kedvéért nem árt felhívni a figyelmet arra, hogy a Bíróság a vizsgált időszakban 149 elfogadhatósági határozatot hozott Magyarországgal szemben. Ez a szám csalóka, ugyanis a Bíróság kezdetben az összes érdemi ítélettel végződő ügyben elkülönítve döntött az elfogadhatóság kérdéséről. Mára ez az eljárás már kivételesnek tekinthető, és hasonlóan a "hagyományos" bírói ítéletekhez, a Bíróság egy határozatban foglalkozik a formai és tartalmi kérdésekkel.)

Az Oláh-ügyben az elhunyt felesége nyújtott be kérelmet. A panaszos férjét egy rendőr menekülés közben agyonlőtte. A Bíróság elutasította a kérelmet, mondván, hogy a rendőr cselekménye, melyre a "pillanat hevében" került sor, nem sértette meg az Egyezmény 2. cikkét, amely az élethez való jogot deklarálja. Nem esik szó továbbá a Tánczos-ügyről sem, amely a híres körmendi gyerekgyilkossági eset strasbourgi epilógusa volt. A Bíróság elutasította a büntetőeljárás tisztességtelen voltát sérelmező beadványt.

Nem említi a szerző a Vámosi-ügyet, amely gyerekelhelyezésről és szülői felügyeleti jogról szólt, és szintén elutasítással végződött. Meglepő az is, hogy Straub Dániel nem ejt egy szót sem a Keller-ügyről. Ebben az esetben a volt "közpénzügyi" államtitkár volt a panaszos, akit egy ellenzéki politikus sikerrel perelt be a magyar bíróságok előtt az őt érintő, a parlamentben és később egy tévéműsorban is elhangzott sértő kijelentésekért. A Bíróság ebben az esetben is a panaszos ellen döntött, megállapítva, hogy a jogkorlátozás nem sértette meg az Egyezmény 10. cikkét. A hiányzó határozatok sora még folytatható lenne.

Összefoglalva, Straub Dániel cikkét olvasva hiányérzet maradt bennem. Nem sikerült semmilyen logikát felfedeznem abban, ahogy a szerző az elemzett döntéseket kiválogatta. Az önkényes szelekció azzal a

sajnálatos eredménnyel járt, hogy a Bíróság első tizenhat évére vonatkozó fejtegetések és az abból levont következtetések megalapozatlanok. Hogy jogi hasonlaltal éljek, végig olyan érzésem volt, mintha egy olyan bírósági határozatot olvasnék, amelynek konklúziója lehet, hogy helytálló, de az indokolás biztosan hiányos.